

Zajedno za radnička prava!

ANALIZA NEPRAVILNOSTI PRI ZAPOŠLJAVANJU U JAVNOM SEKTORU

☐	stručna sprema
☐	radno iskustvo
☒	naš

Livno, prosinac/decembar 2021. godine

Centar za građansku suradnju, G. Jurkića 8a, 80101 Livno
Tel/fax: 034 202 770
E-mail: cgs-li@tel.net.ba
www.cgslivno.org

Autori istraživanja i urednici
Zulka Baljak
Ivona Mišković

Autor analize istraživanja i infografika
Marko Hrga

Dizajn
CGS

Objava: print, web stranice, lokalni mediji, društvene mreže

Ova publikacija izrađena je u okviru projekta *Zajedno za radnička prava* uz podršku Olof Palme International Center.

Iznesena stajališta isključiva su odgovornost autora i sadržaj ne odražava nužno stajališta Olof Palme International Center.

This publication is being published as part of the project *Together for Workers' Rights*, which is being implemented with the support of the Olof Palme International Center.

The opinions expressed are those of the author(s) only and the contents of this publication do not necessarily reflect the views of the Olof Palme International Center.

UVOD

Dokument „Analiza nepravilnosti pri zapošljavanju u javnom sektoru“ nastao je na temelju istraživanja koje je Centar za građansku suradnju iz Livna proveo u okviru projekta „Zajedno za radnička prava“ uz podršku Međunarodnog Olof Palme Centra iz Švedske. Istraživanje je provedeno putem upitnik koji je bio namijenjen osobama koje su se susrele sa korupcijom ili nekim drugim vidom nepravilnosti pri zapošljavanju u javnom sektoru. Istraživanje je provedeno online a upitnik je bio dostupan za ispunjavanje do 10.12.2021. godine. Važno je napomenuti da je popunjavanje upitnika bilo anonimno. Sadrži sedam pitanja kroz koje je naša organizacija htjela doći do definiranih problema sa kojima se građani Bosne i Hercegovine susreću prilikom zapošljavanja u javnom sektoru.

Istraživanje i upitnik nastali su kao rezultat naših aktivnosti u okviru navedenoga projekta a posebno aktivnosti pružanja besplatne pravne pomoći radnicima. U okviru ove aktivnosti smo zabilježili veliki broj nepravilnosti i žalbi na način zapošljavanja i provedbe natječaja za poslove u javnom sektoru. Svako od pitanja je pomno i rezolutno odabrano s ciljem preciziranja problema i ukazivanja ne iste.

Upitnik je ispunila 181 osoba iz svih dijelova Bosne i Hercegovine. Prema rezultatima istraživanja, veliki je postotak onih koji su iskazali nezadovoljstvo kroz odgovore na postavljena pitanja.

U detaljnoj analizi provedenog istraživanja, iznijet ćemo rezultate dobivene na temelju svakog pitanja i ukazati na problematiku s kojom se građani susreću svakodnevno.

1. OPĆINA/OPŠTINA/GRAD U KOJEM ŽIVITE

Prvo pitanje odnosilo se na mjesto u kojem osoba koja je pristupila ispunjavanju upitnika živi, odnosno htjeli smo dobiti širu sliku pravilnosti/nepravilnosti pri zapošljavanju u javnom sektoru, kako je i koliko je korupcija ove problematike rasprostranjena i zastupljena u općinama/gradovima naše države.

Na temelju odgovora 181 ispitanika, dobili smo sljedeće informacije i odgovore:

Općina/opština/grad u kojem živite	Broj
1. Tomislavgrad	41
2. Livno	39
3. Široki Brijeg	24
4. Mostar	14
5. Sarajevo	6
6. Ljubuški	5
7. Posušje	8
8. Grude	4
9. Kupres	3
10. Bihać	3
11. Glamoč	5
12. Doboj	2
13. Bosansko Grahovo	2
14. Cazin	2
15. Sanski Most	2
16. Stolac	2
17. Orašje	2
18. Drvar	2
19. Bosanska Krupa	1
20. Prijedor	1
21. Busovača	1
22. Kakanj	1
23. Novi Grad-Sarajevo	1
24. Jablanica	1
25. Novi Travnik	1
26. Živinice	1
27. Čapljina	1
28. Banja Luka	1
29. Tuzla	1
30. Bužim	1
31. Velika Kladuša	1
32. Fojnica	1
33. N.N.	1

Kao što možemo vidjeti iz priložene tablice, upitnik je ispunjavan iz raznih dijelova Bosne i Hercegovine. To nam govori kako problem na koji smo željeli ukazati ovim istraživanjem nije

vezan samo za određena mjesta u Bosni i Hercegovini, nego je to generalni problem koji se duboko ukorijenio u naše institucionalne sustave.

Najviše ispunjenih upitnika je bilo iz Kantona 10 i to iz Tomislavgrada 41 i Livno 39. Tu su još i ostala mjesta iz istog kantona koja su dala doprinos ovom istraživanju: Bosansko Grahovo, Drvar, Glamoč i Kupres. Od ostalih mjesta koji su dali veći broj ispitanika vrijedi istaknuti Široki Brijeg s 24 ispitanika, Mostar s 14, te Sarajevo sa 6 ispitanika.

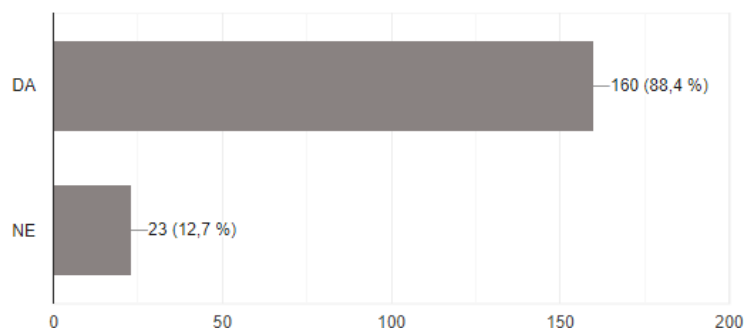
Trebamo u obzir uzeti i činjenicu da se ljudi pribojavaju popunjavati ovakve upitnike, bez obzira što je istraživanje anonimno.

2. JESTE LI SE SUSRELI S NEPRAVILNOSTIMA PRI ZAPOŠLJAVANJU U JAVNOM SEKTORU?

Ovo pitanje koje je srž istraživanja temeljem kojeg su sastavljena ostala pitanja sadržana u upitniku.

2. Jeste li se susreli sa nepravilnostima pri zapošljavanju u javnom sektoru?

181 odgovor

Iz priloženog grafikona koji je izrađen na temelju sveukupnih odgovora, vidimo da je na postavljeno pitanje čak 160 ispitanika odgovorilo da se susrelo s nepravilnostima pri zapošljavanju, što iznosi 88,4% ukupnog broja ispitanika.

Njih 23 ili 12,7% je odgovorilo da nije bilo nepravilnosti pri zapošljavanju u javnom sektoru.

3. KOJI JE RAZLOG ZBOG KOJEG STE DOBILI ODBIJENICU?

U ovom pitanju postavljeno je desetak opcija koje su ispitanici mogli odabrati kao razlog dobivanja odbijenice:

3. Koji je bio razlog zbog kojeg ste dobili odbijenicu? *

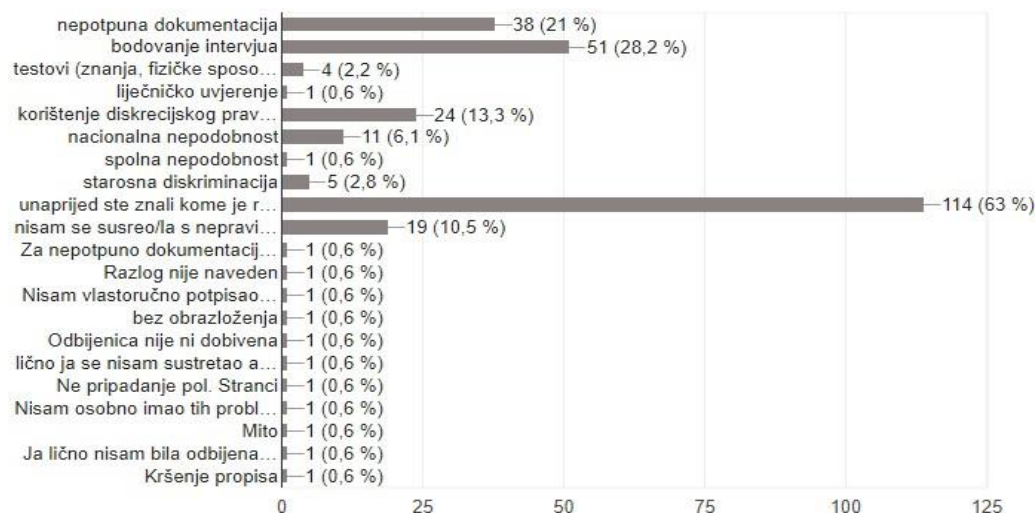
- nepotpuna dokumentacija
- bodovanje intervjua
- testovi (znanja, fizičke sposobnosti)
- liječničko uvjerenje
- korištenje diskrecijskog prava rukovoditelja
- nacionalna nepodobnost
- spolna nepodobnost
- starosna diskriminacija
- unaprijed ste znali kome je radno mjesto namijenjeno
- nisam se susreo/la s nepravilnostima pri zapošljavanju u javnom sektoru
- Ostalo...

Kao što vidimo iz priloženog, navedeni su najčešći razlozi koji se kao takvi pojavljuju u vidu kršenja natječajne procedure prilikom zapošljavanja u javnom sektoru.

Isto tako, ostavljena je opcija „Ostalo“ u kojoj su ispitanici mogli napisati neke druge razloge koje su iskusili na svom primjeru prilikom nepravilnosti pri zapošljavanju a koji nisu navedeni u ovom pitanju.

3. Koji je bio razlog zbog kojeg ste dobili odbijenicu?

181 odgovor

U ovom grafikonu s odgovorima možemo vidjeti koje su razloge ispitanici navodili kao najčešće. Sa 114 odgovora odnosno čak 63% ukupnog broja ispitanika odgovorilo je da su unaprijed znali kome je radno mjesto namijenjeno tj. osobi radi koje je raspisan natječaj za posao. Vrijedi istaknuti i bodovanje intervjua kao jedan od razloga koji su ispitanici naveli velikih 51 put, odnosno to je brojka od 28,2% od ukupnog broja ispitanika, te nepotpunu dokumentaciju koju su ispitanici naveli 38 puta odnosno 21% ukupnog broja ispitanika. Zadnja 2 navedena razloga su primjer kako javne institucije/poduzeća koriste ova dva razloga kao aparat za zapošljavanje podobnih odnosno „pomno“ odabranih kandidata u tijela svojih institucija/poduzeća.

Naime, prilikom provođenja intervjua u većini slučajeva se postavljaju jednostavna pitanja u kojem kandidat predstavlja sebe u par rečenica i daje odgovore iz općeg znanja. Na temelju stečenih odgovora koji su subjektivni opis kandidata i ne mogu biti razlog i način za bodovanje intervjua. Komisije koje provode intervju ipak ocjenjuju kandidate i dijele visoke ocjene osobama koje trebaju biti primljene na radno mjesto. Dok osobama koje nisu podobne i koje ne trebaju biti primljene na radno mjesto za koje je raspisan natječaj, daju minimalne ocjene.

Što se tiče nepotpune dokumentacije, prilikom otvaranja aplikacija „gube“ se ili izbacuju određeni dokumenti i na taj način smanjuju broj kandidata koji bivaju pozivani na intervju.

Iz priloženog grafikona vidimo da se prilikom odabira koriste razne taktike za odabir kandidata koje se mora odabrati.

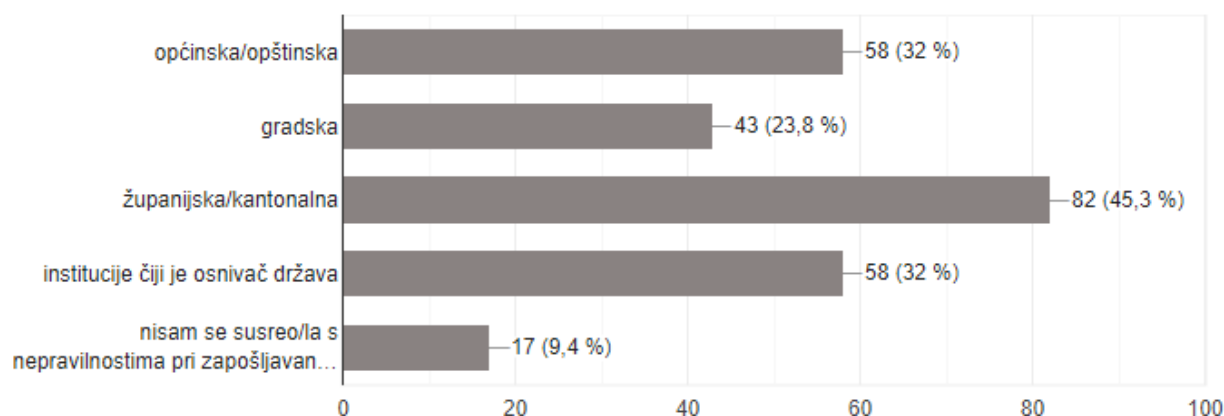
Poražavajuća je činjenica da je od 181 odgovora samo njih 19 odgovorilo kako nisu iskusili nepravilnosti pri zapošljavanju što dovodi do mizernih 10,5%.

4. O KOJOJ JE INSTITUCIJI RIJEČ?

Kao mogući odgovori navedeni su općinska/opštinska institucija; gradska; kantonalna/županijska; institucije kojima je osnivač država; nisam se susreo/susrela s nepravilnostima pri zapošljavanju u javnom sektoru. U nastavku Vam predstavljamo grafikon s rezultatima odgovora ispitanika:

4. O kojoj instituciji u javnom sektoru je riječ?

181 odgovor

Kao što vidimo u svim institucijama u javnom sektoru prema odgovorima ispitanika postoje nepravilnosti pri zapošljavanju.

Samo 17 ispitanika je odgovorila kako se nije susrela s nepravilnostima pri zapošljavanju što čini tek 9,4% ukupnog broja ispitanika.

5. ŠTO STE PODUZELI?

Problem s kojim se često susrećemo i jednostavno u većini slučajeva odgovor bude da nisu poduzeli ništa. Velika većina građana BiH izgubila je vjeru u pravosudni sustav, u pravdu i pravedne vrijednosti radi kojih ne poduzimaju nikakve korake kad osjete da su uskraćeni za neko pravo. Pa je tako i u ovim konkretnim slučajevima. Pored ovoga ljudi, posebno mladi ne poduzimaju ništa kako se ne bi zamjerali donositeljima odluka, poslodavcima i posebno političkim strankama koje u procesu zapošljavanja, na žalost, imaju glavnu i presudnu riječ.

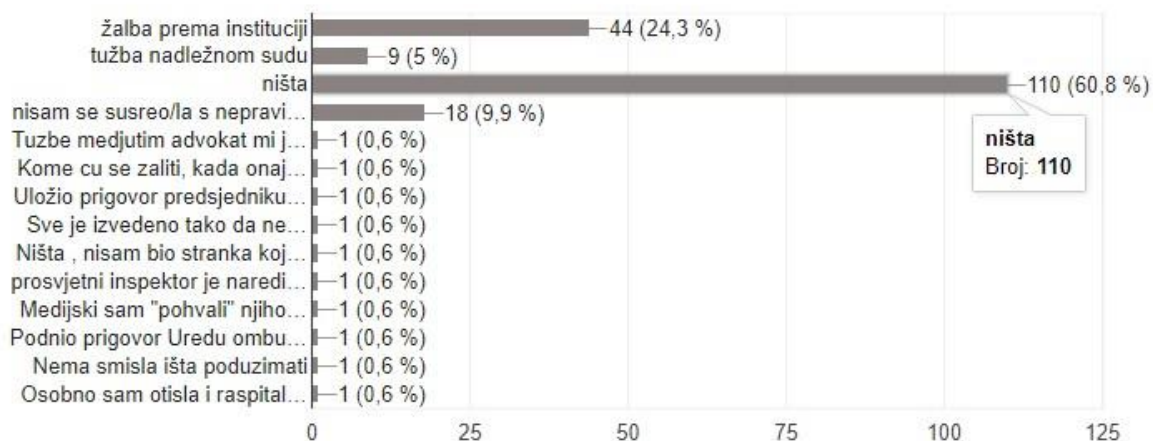
5. Što ste poduzeli? *

- žalba prema instituciji
- tužba nadležnom sudu
- ništa
- nisam se susreo/la s nepravilnostima pri zapošljavanju u javnom sektoru
- Ostalo...

Kao što vidimo iz priloženog pitanja, pobrojane su opcije za odgovore poput žalbe prema instituciji, tužbe nadležnom sudu, ništa, nisam se susreo/la s nepravilnostima pri zapošljavanju u javnom sektoru i kao zadnju opciju stavili smo ostalo. U zadnjoj opciji ispitanicima je data mogućnost opisivanja svih koraka koje su poduzeli u borbi protiv problema s kojim su se susreli.

5. Što ste poduzeli?

181 odgovor

Iz ovog grafikona vidimo odgovore u kojima prednjači odgovor „Ništa“ s čak 110 odgovora ili 60,8% od ukupnog broja ispitanika. Kao što smo gore naveli, a što nam ovaj grafikon potvrđuje, u većini slučajeva oštećenici ne poduzimaju ništa jer očekuju kako se ništa neće promijeniti bez obzira uložili oni žalbu na rješenje o odbijanju za radno mjesto odnosno tužbu nadležnom sudu ili ne.

Njih 44 odnosno 24,3% je uložilo žalbu na rješenje instituciji koja je raspisala natječaj za radno mjesto, a njih 9 odnosno 5% je podnijelo tužbu nadležnom sudu u cilju rješavanja slučaja u svoju korist.

Od 181 ispitanika samo njih 18 odnosno 9,9% je odgovorilo kako nije bilo nepravilnosti pri zapošljavanju u javnom sektoru.

Od ostalih odgovora koji su se našli pod rubrikom „Ostalo“, vrijedi istaknuti odgovore u kojima su ispitanici napisali kako su izašli u medije s nepravilnostima, kako smatraju da nema smisla ništa poduzimati i slične odgovore.

6. KAKO JE SLUČAJ RIJEŠEN?

Kao u svim prethodnim pitanjima i ovdje smo pobrojali najčešće opcije koje se pojavljuju u ovoj problematici. Pored toga ostavili smo opciju „Ostalo“. U toj opciji ispitanici opisuju svoja iskustva i izlažu načine na koje su njihovi slučajevi riješeni. Pored grafikona prilažemo u nastavku neke od najzanimljivijih odgovora koji ujedno najviše upadaju u oči i oslikavaju problem.

6. Kako je slučaj riješen? *

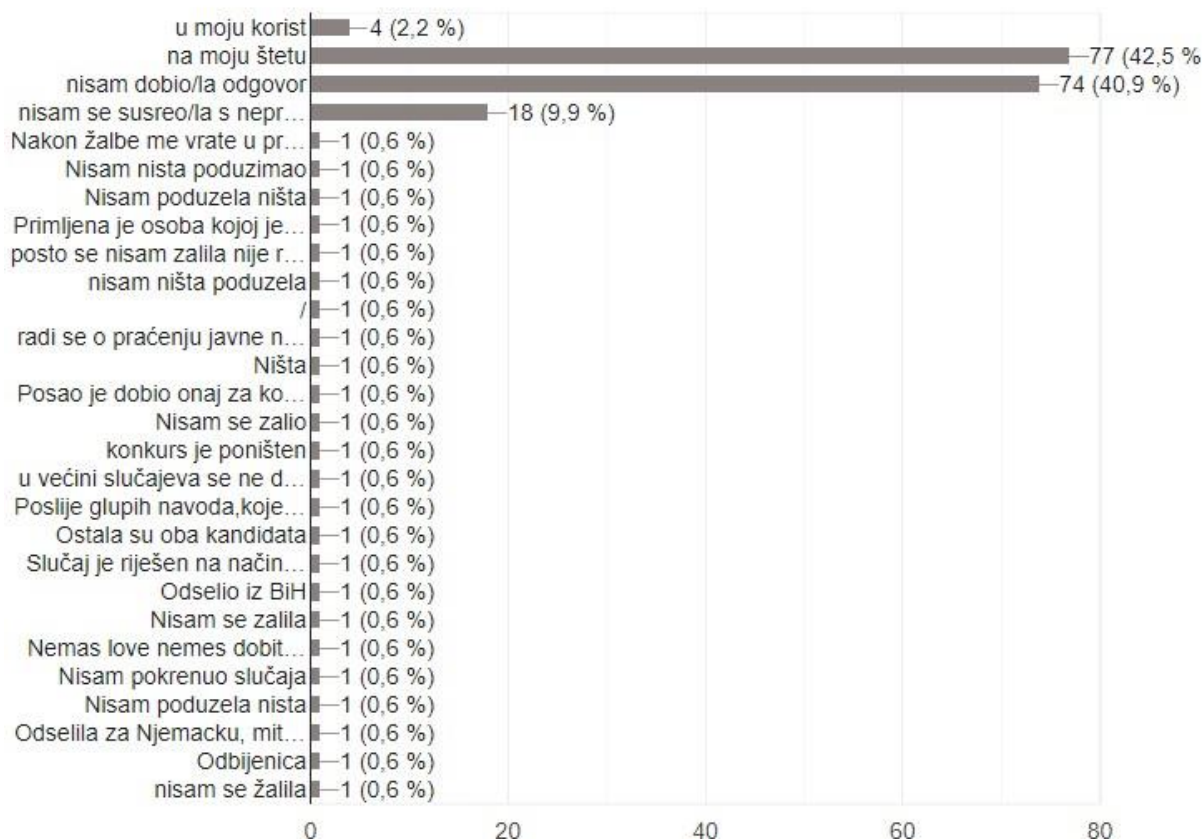
- u moju korist
- na moju štetu
- nisam dobio/la odgovor
- nisam se susreo/la s nepravilnostima pri zapošljavanju u javnom sektoru
- Ostalo...

Dakle, ovako je pitanje formulirano i ovo su opcije koje su bile ponuđene ispitanicima.

6. Kako je slučaj riješen?

181 odgovor

Grafikon koji nam prikazuje kako su ispitanici odgovarali na pitanje.

Najviše odgovora je bilo pod opcijama koje govore kako se slučaj riješio na štetu žalitelja, njih 77 ili 42,5% od ukupnog broja ispitanika, te kako žalitelj uopće nije dobio odgovor na žalbu - 74 ispitanika je odgovorilo ovom opcijom što je 40,9% od ukupnog broja ispitanika. Dolazimo do postotka od čak 83,4% ispitanika koji su pristupili ovom upitniku i koji su pokušali pravnim putem riješiti svoj slučaj u nepravilnosti pri zapošljavanju a nisu uspjeli.

Samo njih 4 odnosno 2,2 % je riješilo slučaj u svoju korist, a njih 18 odnosno 9,9% govori kako nije bilo nepravilnosti pri zapošljavanju u javnom sektoru.

U preostali postotak koji iznosi 4,5% ukupnog broja ispitanika spadaju one osobe koje su pod opcijom „Ostalo“ opisali svoja iskustva i načine na koji se riješio problem.

„Odselila za Njemačku“, „Odselio iz BiH“, „Nemaš love, ne možeš dobiti posao“ su samo neki od odgovora koji zorno opisuju i predočavaju koliko je vladavina prava prisutna u našoj državi i u našem pravnom sustavu.

7. KOMENTARI I ISKUSTVA ISPITANIKA

Popunjavanje ovog upitnika je bilo anonimno, te smo svim ispitanicima ponudili besplatnu pravnu pomoć koju pružamo u okviru naše organizacije Centra za građansku suradnju kroz projekat „Zajedno za radnička prava“ uz podršku Međunarodnog Olof Palme Centra.

Isto tako ostavili smo im opciju u kojoj mogu opisati svoja dosadašnja iskustva u kojima je došlo do povrede natječajne procedure te nepravilnosti pri zapošljavanju u javnom sektoru.

Ukupno je 23 ispitanika ostavilo svoj komentar, a neke u cijelosti prenosimo u ovoj analizi:

1. „Radim u školi na određeno, kao asistent, tj. pola norme, a time i pola plaće, staža itd. Profesorica sam razredne nastave te se redovito javljam na natječaje, ali silom prilika radim šta se nudi. Na natječaju sam bila na 4.mjestu. Tri kolegice prije mene su primljene na mjesto učiteljica. To je bilo po redu. Bilo je još jedno mjesto, ali nije objavljeno u natječaju. Radi se o bolovanju kolegice i tu ravnatelj prima djevojku koja još nema položen Stručni ispit. Nije mogla ni sudjelovati na natječaju, jer je Stručni uvjet. Rekao je „Vrše se pritisci " pa je morao. Sad, od 1.11. ponovno druga kolegica odlazi na porodiljni, on meni ne dozvoljava prelazak na to radno mjesto, koje je puna norma, a ja sam na redu, nego prima ženu koja se također nije javljala na natječaj. Od prošle godine znam da je rangirane 5 mjesta iza mene. Isto mi se dogodilo i prošle godine. Žalila sam se inspektorici , ali bez odgovora. Znam da ravnatelj može primiti 3 mjeseca koga hoće, ali to radi 4 puta po tri od kada je v. d. Ne očekujem više ništa. Situaciju sam neki dan ispričala i gradonačelniku koji je u Školskom odboru. Naravno da se politički „ pravio lud“ jer je na mjesto pozvana stranačka kolegica. Znam da mi pomoći nema, ali eto lakše mi kad ispriča. Hvala na mogućnosti“.
2. „Osoba se prijavila u Kantonalno tužilaštvo, bila prva na intervjuu, ali primljena osoba koju je željela kantonalna tužiteljica iako ista nije imala tražene kvalifikacija, odnosno vrlo upitna diploma. Nažalost u ovoj državi je jako teško doći do istine.“
3. „Zavod za zapošljavanje uopće nema informacije o javnim natječajima.“
4. „Svakodnevno se susrećem i dosta sam upoznat sa nepodobnim kadroviranjem. S obzirom kako sam medijski djelatnik redovno informiram javnost o takvim postupcima s nadom kako će svemu doći kraj jer što više vrijeme prolazi i podobni se kadroviraju na svakakve pozicije koje ne zaslužuju zbog poznavanja posla, situacija je sve kritičnija. Ne samo za Grad, nego i za državu. A meni zadovoljstvo jedino pruža to da na kraju ostane zabilježeno tko je kriv za takvu situaciju.“

5. „Fakultet sam završila prije 4,5 godine. Od tad se prijavljujem na natječajе ali posao uvijek dobije netko s "dobrom vezom". Sramota za grad i za državu sta nam rade.“
6. „Odradila sam pripravnički staž i poslali su me kući. Rekli su bit će natječaj. Nakon tjedan dana primljena je žena koja uopće nema radno iskustvo, a to je jedan od uvjeta za radno mjesto. Drugi slučaj je bio da sam predala papire u poreznu upravu i nikad nisam dobila odgovor ni pozitivan ni negativan tj. odbijenicu. Mnogo je institucija koje raspišu natječaj a već ljudi rade ili se zna tko će doći.“
7. „Pravilnici o prijemu nezakoniti.“

Kao što vidimo, nezadovoljstvo je veliko, a problem je isti. Zapošljavanje podobnih, a ne sposobnih i kvalificiranih ljudi uvuklo se u sve sfere našeg života i na žalost postalo prihvatljiv obrazac društvenog ponašanja. Sve ovo dovodi do velikog odlaska mladih ljudi u zemlje koje cijene njihove sposobnosti.

8. ZAKLJUČAK

Na temelju provedenog istraživanja i analize koju smo napravili dolazimo do zaključka koji nam pokazuje kako građani, posebno mladi doživljavaju istraženu problematiku.

Kroz sva odgovorena pitanja, vidimo da su odgovori stizali iz svih dijelova Bosne i Hercegovine, što upućuje na raširenost nepravilnosti u zapošljavanju na teritoriji naše države.

Velika većina mladih susrela se s ovim problemom i ili se nisu suočili s istim, ili su ga pokušali riješiti u svoju korist ali to nije urodilo plodom. Kao rezultat ovoga sve je češća nemogućnost mladih ljudi da dobiju odgovarajući posao, pogotovo u javnim institucijama, jer kao što smo naveli ljudi su izgubili vjeru u pravednost i vladavinu prava u našoj zemlji.

Zapošljavaju se politički podobni ljudi, ljudi od kojih tijela javnih institucija žele imati korist ili od kojih će imati korist u smislu političke podrške što je ravno manipulaciji i nekoj vrsti ucjene. Zapošljavaju se ljudi bez ikakvih kvalifikacija, bez radnog iskustva, ali sa debljim novčanikom kojeg koriste kao oruđe pri zapošljavanju u institucijama.

Krajnji rezultat ovakvih događanja sve češće je jako bolan, posebno za mlade i obrazovane ljude. Mladi ljudi znajući i osjećajući veliku nebrigu vlasti za njih i njihovu budućnost, ostavljaju mjesta u kojima su odrasli i mjesta gdje nisu mogli dobiti osnovne uvjete za život radi nemogućnosti zapošljavanja i odlaze iz zemlje. Zapadne zemlje vrlo rado prihvaćaju naše mlade ljude, željne znanja, dokazivanja i priznanja, pored toga su i jeftinija a obrazovana radna snaga.

Dok naše vlasti ne vode brigu o mladim ljudima i ponašaju se prema njima kao prema utegu u ostvarivanju vlastitih interesa, mladi ljudi ostvaruju i provode svoje znanje negdje daleko, gdje se to cijeni, a naša država ostaje bez budućnosti.

Paralelno ovom istraživanju, Centar za građansku suradnju provodi još jedno istraživanje u okviru projekta „Podrška uključivanju građana Kantona 10 u borbu protiv korupcije pri zapošljavanju u javnom sektoru“ uz podršku Centra civilnih inicijativa ali sa druge strane – od vlasti i institucija. U okviru ovog projekta proveli smo istraživanje o korupciji u zapošljavanju u javnom sektoru u Kantonu 10, gdje smo ispitanici bili javne institucije.

Na temelju ova dva istraživanja dolazimo do jednakih preporuka: Potrebno je utvrditi nedostatke, izraditi preporuke na osnovu dobivenih analiza i pripremiti prijedlog izmjene regulative koja se odnosi na zapošljavanje u javnim institucijama, a koje bi spriječile ili svele na najmanju mjeru korupciju, nepotizam i druge nepravilnosti u javnom sektoru. Za provedbu ovoga cilja trebat će nam podrška šire javnosti i građana putem zagovaranja i drugih oblika participacije građana u procesu donošenja odluka.

Centar za građansku suradnju
Gabrijela Jurkića 16 (Livnopotovi) 80101 Livno, Bosna i Hercegovina
tel/fax: +387 34 202 770, e-mail: cgs-li@tel.net.ba
www.cgslivno.org